

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Семенюк Артем Леонідович

*аспірант кафедри адміністративно-правових дисциплін
Навчально-науковий інститут права та психології
Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Використання інформаційних ресурсів поліцією пов'язане з обробкою (опрацюванням) значних обсягів інформації. Серед її різновидів окреме місце посідає інформація про особу (персональні дані).

Захист персональних даних, як вказано, наприклад, у пункті 103 рішення Європейського суду з прав людини по справі «С. і Марпер проти Сполученого Королівства» від 4 грудня 2008 року (Заяви № 30562/04 та 30566/04), має фундаментальне значення для здійснення особою свого права на повагу до приватного та сімейного життя (стаття 8 Європейської Конвенції з прав людини). Національне законодавство повинно передбачати належні гарантії для запобігання будь-якому такому використанню персональних даних, яке може суперечити гарантіям цієї статті. Потреба в таких запобіжних заходах є ще більшою, коли мова йде про захист персональних даних, що проходять автоматичну обробку, не в останню чергу, коли такі дані використовуються для цілей поліції [1].

Так, стаття 8 Європейської Конвенції з прав людини закріплює право кожного на повагу до його приватного і сімейного життя, житла і до таємниці кореспонденції. Хоча дане право не є абсолютним, і воно може, звичайно, бути обмеженим. Органи державної влади можуть втручатись у здійснення цього права, але не інакше, як згідно із законом, коли це необхідно в демократичному суспільстві в інтересах національної і громадської безпеки або економічного добробуту країни, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або з метою захисту прав і свобод інших осіб [2].

Головною умовою правомірності втручання є наявність прямої вказівки на це в законі. Крім того, є і інші важливі вимоги, а саме: якість закону, пропорційність втручання тощо. Відповідно, працівники Національної поліції повинні чітко знати вимоги законодавства про захист персональних даних, адже кожного дня вони стикаються з

необхідністю здійснення різноманітних операцій з обробки персональних даних.

Звідси ми можемо тлумачити зміст обов'язку працівників поліції щодо дотримання прав людини і громадянина, і зокрема, дотримання права на невтручання в особисте і сімейне життя, передбаченого статтею 32 Конституції України.

Нормативно-правова база щодо можливостей використання інформаційних ресурсів в діяльності Національної поліції України досить розгалужена. Що пов'язано насамперед з широким колом її повноважень. Проблема полягає, з одного боку, у суворому додержанні норм законів України працівниками поліції, та, з іншого боку, у вразливості норм вітчизняного законодавства, що врегульовує порядок обробки персональних даних та доступу до них.

Поліція, згідно статті 26 Закону України «Про Національну поліцію», здійснює інформаційно-аналітичну діяльність виключно для реалізації своїх повноважень, визначених законом. У тому числі поліція має право створювати власні реєстри та бази даних, що формуються в процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності відповідно до закону, інформаційно-аналітичні системи (у тому числі міжвідомчі), необхідні для виконання покладених на неї повноважень. Тобто, з одного боку, законодавець закріплює норму про те, що діяльність поліції, пов'язана з обробкою персональних даних, здійснюється на підставах, визначених Конституцією України, Законом України «Про захист персональних даних», іншими законами України (частини 1, 3, 4) [3].

З іншого боку, статтею 27 Закону «Про Національну поліцію» врегульовані основні засади використання поліцією інформаційних ресурсів.

Зокрема, відповідно до частин першої-другої цієї статті поліція має безпосередній оперативний (у тому числі автоматизований) доступ до інформації та інформаційних ресурсів інших органів державної влади з *обов'язковим дотриманням Закону України «Про захист персональних даних»* [4]. Тобто, мається на увазі, що будь-який доступ може стосуватися обробки персональних даних. Не дивлячись на те, що необхідним для цілей діяльності може бути доступ до реєстру нерухомості, або реєстру транспортних засобів, до Єдиного державного реєстру юридичних осіб тощо.

Згідно вимог ст. 7 Закону України «Про Національну поліцію» під час виконання своїх завдань поліція забезпечує *дотримання* прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації.

Обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції [3].

Отже, Законом України «Про Національну поліцію» на поліцію, по-перше, покладено обов'язок дотримання прав і свобод людини, по-друге, передбачено можливість їх обмеження.

На нашу думку, об'єктивно стверджувати, що термін «дотримання прав і свобод людини» має подвійне навантаження. Це може означати – як їх *непорушення* самим працівником поліції у взаємовідносинах з громадянами, так і їх захист від порушення з боку інших, фізичних чи юридичних, осіб.

Стосовно ризиків порушення прав людини завдяки появі нових законодавчих актів слід наголосити наступне.

Національна поліція є одним із суб'єктів, що обробляють генетичні дані (геномну інформацію) людини.

Частиною четвертою статті 16 Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» [5] визначено, що «персональні дані, які зберігаються в Електронному реєстрі, не можуть бути розкриті або передані особам та органам, не визначеним статтею 16 цього Закону, крім випадків, установлених законом». За умови такого правового регулювання:

1) не дотримано принципу правової визначеності як елемента верховенства права, що є порушенням вимог статті 8 Конституції України (цей принцип вимагає від законодавця чіткості, зрозумілості й однозначності правових норм, їх передбачуваності для забезпечення стабільного правового становища людини (підпункт 4.3 пункту 4 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 27 лютого 2018 року № 1-рп/2018) [6];

2) створюються ризики для порушення вимог статті 32 Конституції України. На нашу думку, збільшення кола осіб та органів, що матимуть доступ до персональних даних, які зберігатимуться в Електронному реєстрі, може відбуватися лише за достатньої аргументації шляхом внесення змін саме до статті 16 Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини», а не інших законів, предмет регулювання яких не стосується правовідносин щодо державної реєстрації відповідного виду інформації. У зв'язку з цим у частині четвертій статті 16 проекту слова «крім випадків, установлених законом» необхідно виключити.

Література

1. Рішення Європейського суду з прав людини по справі «С. і Марпер проти Сполученого Королівства» (*S. and Marper v. the United Kingdom*) від 4 грудня 2008 року (Заяви № 30562/04 та 30566/04). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-117631%22%7D> (дата звернення: 11.03.2026).

2. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 11.03.2026).

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 11.03.2026).

4. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення: 11.03.2026).

5. Про державну реєстрацію геномної інформації людини: Закон України від 09 липня 2022 року № 2391. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2391-20#Text> (дата звернення: 11.03.2026).

6. Рішення Конституційного Суду України від 20.01.2012 р. № 2-рп/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#Text> (дата звернення: 11.03.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-607-5-29>

УТРИМАННЯ ДІТЕЙ – ОBOB'ЯЗОК OBOX БАТЬКІВ

Сівчук Анастасія Андріївна

*аспірантка кафедри конституційного, адміністративного
та міжнародного права,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Відповідно до законодавства України, а саме Сімейного кодексу України статті 180 «Батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття» [1].

Щодо моральних засад сімейних відносин, що склалися в суспільстві, утримання характеризується не лише матеріальним забезпеченням дитини до 18 років, а і піклуванням про малолітніх, неповнолітніх та інших непрацездатних членів сім'ї, наданням їм належної підтримки та